

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 82.31

DOI: 10.15587/2313-8416.2017.108426

**НАУКОВИЙ АНАЛІЗ БІБЛІОТЕКИ ІВАНА ФРАНКА
ЯК СТРУКТУРОТВІРНОЇ ОДИНИЦІ АРХІВУ ПИСЬМЕННИКА**

© М. М. Гнатюк

У статті досліджено історію становлення і формування бібліотеки Івана Франка, її джерельну основу, роль та місце у творчій спадщині письменника, значимість для культурного надбання нації. Подано науковий аналіз бібліотеки Івана Франка, зокрема, видрукованих першого та другого томів її опису, охарактеризовано значення цього явища для розвитку сучасного літературознавства. Архів, як скарбниця рукописної і друкованої спадщини народу, є запорукою ефективності таких розслідувань

Ключові слова: особиста бібліотека, архів, літературні джерела, науковий опис, заповіт, конволют, спадщина

1. Вступ

Архів Івана Яковича Франка (1856–1916), який зберігається у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, налічує п'ять тисяч п'ятдесят дві одиниці зберігання – надважлива джерельна база для вивчення життєвого і творчого шляху видатного українського письменника, вченого та громадського діяча. Над осмисленням феномену талановитого українського митця й мислителя дослідники працюють уже понад століття. Прижиттєве франкознавство та франкознавчі студії, що з'явилися після смерті цього титана духу, вражають своїми обсягами, хоча не вирішених проблем лишається ще чимало. Йдеться насамперед про необхідність академічного, стотомного видання творів письменника (Указ Президента України від 2006 року), яке зацентровує потребу нового прочитання його величезної спадщини, відкриття невідомих сторінок життя і творчості, оприлюднення правдивих архівних даних широкій громадськості. Почасті це грандіозне завдання знайшло своє втілення в зібранні творів Івана Франка у 50-ти томах, але здійснене за умов жорсткої радянської цензури воно, вже в незалежній Україні, було доповнене «Покажчиком купюр» до цього видання та додатковими 51–54 томами, видрукованими упродовж 2008–2010 років.

Неординарна постать Івана Франка закономірно викликала різнотлумачення в різних сферах його діяльності, тому архів, джерельна база повинні стати запорукою не лише встановлення автентичних авторських текстів, творчої волі автора, його позиції як митця і громадянина, а й поступальності вітчизняної науки на шляху об'єктивного осмислення художньої і наукової діяльності великого сина українського народу в контексті загальносвітових культурних процесів, критичного переосмислення вже зробленого в

науці. Слушним залишається зауваження академіка О. Білецького, який писав: «Добра річ – складання популярних брошур про Франка, але надходить час, коли літературознавці не зможуть довести свого права на існування наявністю тих чи інших статей та брошур. Треба покінчити з загальними місцями, з “пташиним польотом”, з “бамканням в усі дзвони”, треба, закачавши рукава, взятися за копірвання на чорному дворі науки – розпочати роботу, копітку, скрупульозну і не “ефектну” роботу вивчення спадщини Івана Франка» [1]. Привчаючи молодих дослідників до роботи з джерельною базою, з архівами ще раніше на цьому наголошував академік, професор університету Св. Володимира в Києві (нині Шевченкового університету) В. М. Перетц, зауваживши: «Кожен повинен навчатися працювати над сирим матеріалом, на “чорному дворі науки”, як говорять деякі вчені-білоручки; бо без “чорного двору” неможливо потрапити у блискучі палати справжнього, міцного знання» [2].

2. Літературний огляд

Архів, як скарбниця рукописної і друкованої спадщини народу, веде свою історію з давніх часів, належачи на той час переважно церквам і монастирям. Так, з'яву архіву в Україні пов'язують з діяльністю Києво-Печерської Лаври й формуванням бібліотеки Ярослава Мудрого. Письмові згадки про архів відносять до часів Запорозької Січі. Сьогодні – це установа або структурний підрозділ, де збирають, упорядковують і зберігають документи, пов'язані з матеріальною і духовною культурою нації, що забезпечує потреби суспільства в ретроспективній документній інформації.

У 2010 році Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України розпочав амбітний проект – ви-

дання науково-бібліографічного опису особистої бібліотеки Івана Франка, що зберігається у відділі рукописних фондів і текстології цього ж інституту. Видання заплановане в чотирьох томах, перші з яких побачили світ 2010 року (т. 1) та 2015 року (т. 2). Унікальність проекту полягає в тому, що опис персональної бібліотеки письменника у вітчизняній практиці здійснюється вперше. Причина цього – широке коло проблем, пов'язаних зі збереженням особистих бібліотек. Як слушно зауважує дослідник Олесь Федорук: «Ті, хто мав би дбати про примноження бібліотечних ресурсів країни, у першу чергу найбагатші бібліотеки нашої країни, на жаль, надто неохоче у своїх фондах формують колекції особистих бібліотек. Наявні у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського та Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника книжкові збірки (далеко не повні!) Михайла Возняка, Ієремії Айзенштока, Павла Попова та ще кількох інших (мова про ті колекції, які сформувалися за совєтської доби й у наш час) – це, по суті, ніщо в порівнянні з тим, скільки було втрачено, скільки можна було зберегти і скільки ще можна буде врятувати, якщо на те будуть розуміння, бажання і тверда воля керівництва цих та інших національних і спеціалізованих відомчих бібліотек».

...Чого тільки була варта бібліотека постаті, співмірної з Іваном Франком, – Михайла Грушевського! Сумна доля цієї бібліотеки – це метафора всієї нашої науки й культури, пошматованої, фрагментованої, розстріляної та попаленої» [3]. Серед сучасних позитивних практик на цих теренах – книжкова збірка видатного вченого Омеляна Пріцака, передана до бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія», бібліотека Івана Микитенка, яка поетапно надходить до Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, бібліотека відомого перекладача і поліглота Миколи Лукаша, передана Національному музею літератури України, свою величезну бібліотеку заповів країні Ярослав Дашкевич. На жаль, такі приклади не часті. Поповнюють цей ряд меморіальні бібліотеки при музеях Максима Рильського, Павла Тичини, Григорія Кочура, Михайла Коцюбинського, Архіві-музеї літератури і мистецтв, в Інституті літератури, тощо. Безперечно, для такої потужної держави як Україна визначником її культурної політики мала б стати інтелектуально-духовна скарбниця нації, до складу якої входять передусім архіви, бібліотечні фонди, зразки матеріальної культури, які потрібно не лише трепетно зберігати, а й примножувати. Уявімо, наскільки багатшими були б український народ і культура, якби предметом їх гордості стало не лише славнозвісне «Слово о полку Ігоревім», яке посідає почесне місце серед найдавніших епосів світу – «Рамайяни», «Пісні про Роланда», «Пісні про Сіда», «Беовульф», «Пісні про Нібелунгів», «Витязя у тигровій шкурі» та інших, але й скарби втраченої колись (хочеться вірити не назавжди) унікальної бібліотеки Ярослава Мудрого, заснованої князем-державотворцем у стінах немеркнучої Софії Київської в 1037 році. Цієї ж пори, в XI ст. заснувалася бібліотека Києво-Печерської лаври, значні як на давні часи книжкові фонди були зібрані в бібліотеках Києво-Могилянської академії, а в 16–17 ст.

при Львівському, Київському, Чернігівському, Острозькому, Луцькому та інших братствах. Невдовзі великими культурно-освітніми установами стали бібліотеки при Львівському (1611), Харківському (1805), Київському (1834), Новоросійському в Одесі (1865) та Чернівецькому (1875) університетах, значного поширення набули публічні та народні бібліотеки. Тож, спадщину маємо досить вагому.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю осмислення цієї спадщини, зокрема наукової бібліотеки Івана Франка в контексті сучасних літературознавчих студій.

3. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – науковий аналіз бібліотеки Івана Франка, зокрема, видрукуваних першого та другого томів її опису, окреслення значення цього явища для гуманітарного потенціалу нації.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

1. Охарактеризувати творчу спадщину Івана Франка, вказавши шляхи її подальшого вивчення й необхідності підготовки академічного видання.
2. Виявити своєрідність наукової бібліотеки Івана Франка в структурі архіву письменника та інших архівозбірень України.
3. Проаналізувати зміст і структури двох перших томів наукового опису бібліотеки Івана Франка.

4. Бібліотека Івана Франка у науковотворчому дискурсі майстра

Незважаючи на втрати, фонди архівозбірень та бібліотек України містять велику кількість рукописів і стародруків, починаючи ще з X ст. Про ґрунтовне вивчення Іваном Франком пам'яток киево-руської доби добре відомо з таких його студій, як: «Із лектури наших предків XI в.» (1909), «Із старих рукописів» (1894), «Характеристика української літератури 16–18 століть» (1892), «Вірші на Воскресіння Христове» (1892), «До історії апокрифічних сказань» (1891), «Містерія страстей Христових» (1891), «Твори Івана Вишенського» (1889) та ін. Своєрідною алюзією на літературний збірник релігійно-повчального змісту «Ізмарагд», що склався у 13-14 ст. на киево-руських землях та поширився серед східних слов'ян у численних списках, дійшовши до нас у різних копіях двох із трьох його редакцій, є поетична збірка Івана Франка «Мій Ізмарагд». Окрема група слів про «почитаніє книжкоє» на сторінках давнього збірника, надихнула митця на відомі рядки, які стали крилатими:

Книги – морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить [4].

Повага до книги як джерела знань та одного із засобів формування естетичних смаків людини зародилася в Івана Франка ще у ранньому дитинстві. Як свідчать його сучасники, майбутнього енциклопедиста, мислителя й художника «без книжки під пахвою рідко коли можна було стрінати на вулиці» [5], «кожну вільну хвилинку, кожну їду чи там їзду залізницею він проводив з книжкою в руках» [6]. Любов до книги та знань, попри матеріальні нестатки, привела

сина сільського коваля до школи у сусідньому селі Ясениця-Сільна (1862–1864), а згодом до початкової школи в Дрогобичі (1864–1867), потім там же – гімназії, де навчався упродовж 1867–1875 років. Отримавши в 1875 році стипендію з фонду Гловінського, Франко восени того ж року записався на філологічне відділення Львівського університету. Ще навчаючись у Дрогобичі, він стає завідником гімназійної бібліотеки, де знайомиться з давньогрецькими авторами, європейською класикою, творами О. Стороженка, Марка Вовчка, П. Куліша, Т. Шевченка, С. Руданського, Панаса Мирного та ін. Значною мірою ця перша лектура Франка визначила коло його подальших наукових студій, які розгорталися в кількох напрямках. Зокрема, найбільшою працею в напрямку дослідження історії світових літературних сюжетів стала його докторська дисертація «Варлаам і Йоасаф: старохристиянський духовний роман і його літературна історія» (1895). Евристичні розсліди привели до збирання, дослідження й публікації творів української літератури, серед яких на чільному місці стоїть збірка «Апокрифи і легенди з українських рукописів» (1896–1910, тт. 1–5). Письменник і вчений розшукав та опублікував твори Івана Вишенського, написавши про нього кілька розвідок, підготував та опублікував твори А. Свидницького, Ю. Федьковича, Т. Шевченка, багатьох інших українських письменників. Серед наукових праць з історії української літератури – «Charakterystyka literatury ruskiej 16–17 ww.» (1892), «Карпаторуська література 17–18 ст.» (1900), «Южнорусская литература» (1904 – стаття для енциклопедичного словника Брокгауза й Ефрона), «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.» (1910), велика праця «Історія української літератури», з якої Іван Франко встиг опрацювати лише першу частину (Від початків українського письменства до Івана Котляревського, 1907 – 1912). Не менш пишно стежив він за новинками сучасної йому літератури, відгукуючись на них численними рецензіями і критичними статтями. За влучним спостереженням академіка М. Жулинського: «Франко був одержимий духовною діяльністю, непогамовною жагою пізнання й самовираження у різних сферах творчого самоздійснення. Книга для цього поета в науці та вченого в поезії була домінуючим інструментарієм і винятково плідним «постачальником» ідей, знань, інформації, стимулятором накопичення та вираження естетичної та інтелектуальної енергії. Багатогранна творча натура Франка жадібно споживала цей плід раціонально-логічного мислення і чуттєво-образного сприйняття тисяч і тисяч творчих особистостей, які «оселилися» в його «маєтку» – так він назвав свою унікальну книжкову колекцію» [7]. Значимість своєї книгозбірні Іван Франко чудово розумів, вбачаючи у ній «від многих деспозицій не приватну власність, а частину нашого національного скарбу, який по моїй смерті вповні повинен прийти на користь духовним інтересам української нації» [8]. Згідно із заповітом його бібліотека була передана Науковому товариству імені Тараса Шевченка у Львові 25 липня 1917 року. Адвокат Степан Баран, який виконував обов'язки писаря під час складання заповіту Івана Франка 5 березня 1916 року свідчив, що в останні дні життя пись-

менника його архів хотіли закупити представники Британського музею [9]. На щастя, цього не сталося.

За розпорядженням ЦК КП(б)У в 1950 році бібліотеку та архів Івана Франка було передано до Відділу рукописів Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР і перевезено до Києва. Упродовж 1972–1980 років вони тимчасово зберігалися у Відділі стародруків та рідкісної книги Центральної наукової бібліотеки АН УРСР, а з 1980 року повернулися до Інституту літератури. Ще за життя Франка, а згодом під час «мандрів» пропало близько 300 видань (за підрахунками Тараса Франка, згідно з інвентарними книгами). Серед них – «Зерцало богослов'ї» Кирила Транквіліона Ставровецького (Почаїв, 1790), «Чигиринский Кобзарь» Шевченка (Санкт-Петербург, 1867) та ін. За свідченнями науковців, «станом на 23 серпня 1944 року бібліотека І. Я. Франка налічувала 7920 томів, зокрема 410 стародруків. Реальний же обсяг її значно більший – близько 12 тисяч одиниць, адже значну кількість видань власник об'єднав у конволюти (деякі з них уміщують до 50 книжок, брошур, примірників журналів тощо).

На щастя, з часу комплектування колекції Івана Франка книжки не зазнали істотних пошкоджень і зовні» [10].

5. Результати досліджень та їх обговорення

Науковий опис бібліотеки Івана Франка побудовано за правилами та нормами бібліографічної науки. Його структуру визначає топографічний принцип, «використаний власником у “Списі книжок бібліотеки Івана Франка після томів”, який письменник вів власноруч до 1982 книжки. Відповідні номери розташування примірників у книжкових шафах Івана Франка зафіксовано на форзаці кожного тому. Цей порядок зберігання бібліотеки залишається непорушним і в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка...» [10]. Бібліотека розташована в окремій кімнаті, де книги розставлені за порядковими номерами на металевих стелажах, з дотриманням відповідного температурного та світлового режиму. На багатьох коріннях темних вишуканих оправ із золотим тисненням збереглися наклейки з коротким змістом конволюту, записаним рукою Івана Франка незмінним чорним чорнилом. Так само багато його поміток збереглося на маргіналіях, зафіксовані окремі підкреслення, закреслення, виправлення. Є численні помітки й записи інших осіб (переважно невістановлених), дарчі написи. Особлива увага під час опису надавалася мові, де «текст титульних аркушів відтворено, по змозі, точно, зі збереженням оригінальної орфографії та пунктуації. Тексти, надруковані старим кириличним шрифтом, передано сучасною графікою. Літери, які не ввійшли до сучасних абеток [...] збережено» [10].

Крім української, польської, білоруської, російської, в бібліотеці Івана Франка представлена література багатьма іншими мовами, серед яких – англійська, італійська, німецька, іспанська, болгарська, арабська, грецька, іврит, латина, французька, сербська, угорська, румунська, словенська, чеська, хорватська, церковнослов'янська тощо. Не менш широка й палітра книг із найрізноманітніших галузей знань. Так, за підрахунками Тараса Франка літературознав-

ство налічує близько 1300 томів, історія – близько 1200, фольклор та етнографія – понад 700, багато видань із соціології та політичної філософії. Це свідчить не лише про ерудицію власника бібліотеки, глибину його творчо-наукових зацікавлень, а й про велику працездатність, незаурядний інтелект, який постійно живився «новими ідеями і знаннями та розвивав образне мислення, стимулюючи уяву, фантазію, інтуїцію» [7].

Перший том чотиритомного наукового видання складає опис перших 1200 книг бібліотеки Івана Франка, включаючи конволюти. Наприкінці тому подано «Показчики»:

- 1) імен (іноземними та українською мовами);
- 2) назв видань (іноземними та українською мовами);
- 3) місць видань (іноземними та українською мовами);
- 4) хронологічний;
- 5) відсутніх видань;
- 6) автографів творів І. Франка;
- 7) дарчих написів;
- 8) провенієнцій.

Завершує опис список скорочень. Особливий інтерес в першому томі викликають автографи оригінальних творів та перекладів Івана Франка, зроблені ним на маргіналіях. Записи вперше стали предметом наукового розгляду та публікації на початку шістдесятих років ХХ ст. у студіях Марка Гольберга та Ольги Мельниченко. Свої розсліди «Про незакінчені поеми Івана Франка, знайдені на сторінках книжок його бібліотеки» опублікувала у 2005 році керівник творчої групи проекту Лариса Чернишенко. Крім поем, автографи доповнюють ліричні поезії, коломийки, лінгвістичні матеріали з Крехівщини, фольклорні та діалектологічні записи, виявлені на сторінках «Отечественных записок» (1877, т. IV) та «Вестника Европы» (1877, т. V [кн. 10]) й подані в показчику за назвами: «В гору, гризоті і бідности...» (504), «Не журиш, шчо на світ осінь сумрачна йде!..» (504), «...Ні на дьло, шоб виречи: та, воно праве...» (504), «...Посеред дворян і магнатів...» (твір без початку) (554), «Про богача, шчо їздив біду купувати (народна казка)» (554), «Сльозами личенько ти не вмивай...» (504), «[X]хуртовина замела...» (твір без початку) (554). Цю групу доповнюють перекладні тексти: Джузеппе Джусті. «Парова гільйотина» (підрядковий переклад перших 3-х строф) (241); Ніколая Некрасова. «У людей по хатах – чистота, красота...» (710) та цього ж автора – «Не горить уже ліс, слава богу!..» (710). Перший запис зроблено на маргіналіях видання Джузеппе Джусті італійською мовою «Поезії» (1884), другий – на берегах книги: Некрасов Николай. Стихотворения Н. Некрасова. – Санктпетербургъ, 1869. – Часть 4; Сатиры и песни (1864–1868).

До найдавніших книг, які увійшли до першого тому належать: Мельхіор Юній. «Orationum ex historicis tam veteribus, quam recentioribus [...]». Част. 2. Страсбург, [1598] (1112-1112 /2/); «Исповеданик [...]». Рим. 1630. (1108); Rousseau de la Valette, Michel-Archard. Casimir Roy de Pologne. – A Paris: Chez Claude Barbin, 1679. – Т. 1. – [2], 207, [1] р. (308). Хронологічні рамки замикаються 1899 роком; є кни-

ги, де рік виходу не вказано.

Серед численних відомих і менш відомих авторів вирізняються імена й твори Дж. Бокаччо, Данте, Дж. Байрона, Кальдерона, Шатобріанн, Ф. Достоєвського, Й.-В. Гете, В. Гюго, І. Канта, Лессінга, А. Міцкевича, Е. Ренана, Ж. Санд, Гомера, Софокла, Еріпіда, Арістофана та ін., представлених як оригінальними мовами, так і в німецьких перекладах. Серед книг українських та російських авторів, багато творів європейських письменників у перекладах українською та російською мовами. У цьому переліку зустрічаються й переклади Івана Франка. Для прикладу – один лише конвюлот (№ 290): «Геккель, Ернст Генрих. Відки і як взьались льуде на земли? / Ернст Геккель; за дозволом автора з німецького переклав Іван Франко. – Львів: З друкарні Товариства імени Шевченка, під зарьяд К. Бандрівського, 1879. – 31, [1] с. – (Дрібна бібліотека; III). У тексті правки олівцем і чорнилом; «Байрон, Джордж Ноель Гордон. Каін. Містерія в трьох діях / Гордон Байрон; Переклав Іван Франко. – Львів: З друкарні Товариства імени Шевченка, під зарьяд К. Бандрівського, 1879. – 71, [1] с. – (Дрібна бібліотека; IV); Гекслі, Томас Генрі, Білковина / Томас Генрі Гекслі; Переклав Іван Франко. – Львів: З друкарні Товариства імени Шевченка, під зарьяд К. Бандрівського, 1879. – 21, [3] с. – (Дрібна бібліотека; IX)» та ін.

Досить цікаво представлена рубрика дарчих написів, з яких дізнаємося про книги, подаровані Івану Франку такими відомими письменниками і культурними діячами, як: В. Антонович, К. Арабажин, О. Барвінський, Я. Каспрович, Н. Кобринська, О. Колесса, О. Кониський, Л. Мартович, І. Нечуй-Левицький, В. Самійленко, В. Стефаник та ін. Збереглися в бібліотеці й книги з дарчими написами третіх осіб. Зокрема, книга французькою мовою: Herzen Aleksandr. Nouvelle phas de la literature russ / Par. A. Herzen (Iskander). – Bruxelles et Gand: C. Muquardt, Libraire-Editeur, 1864.–81,[1] р., на шмуцтитулі якої дарчий напис: «Ярославу Домбровско[му] въ знакъ искреннаго соч[ув]ствія отъ Алекс. Герце[на]. 25 Авг. 1865. Женева» (15), або розвідка Якова Головацького. Возстаніе Поляковъ въ Западной Галиціи въ 1846 году // Галичанинъ. – Вирізка з журн.: Русскій Вестникъ. – [СПб., 1873. – № 2].

Другий том наукового опису бібліотеки Івана Франка складають 1399 книг (включаючи конволюти), в межах: 1200–2600 одиниць зберігання, застерігаючи показчики й рубрику «скорочення».

Серед найдавніших книг цього тому: «Libellus metricus De Contemptu mundi. Moralitates Faceti. [...]». [1513]. - [162] р. (2218); Гайнріх Бебель. «Facetiarum Heinrici Bebelii poetae [...]». Тюбінген, 1550 (2028). Хронологічні рамки замикаються 1915 роком; є книги, де рік виходу не вказано.

До найвідоміших імен тому увійшли: А. Франс, Т. Гартнер, Данте, Бр. Грабовський, брати Грімм, В. Гюго, В. Ягич, Я. Каспрович, З. Кіплінг, Т. Масарик, Ф. Петрарка, О. Потебня, Е. Ренан, В. Шекспір та ін., твори яких представлені як оригінальними мовами, так і в німецьких перекладах.

Серед книг українських та російських авторів – твори європейських письменників у перекладах украї-

нською та російською мовами. Зокрема, на сторінках другого тому можна зустріти такі імена, як: В. Антонович, А. Афанасьєв, Д. Багалій, Л. Баранович, Вол. Барвінський, Олександр Барвінський, К. Бестужев-Рюмін, П. Білецький-Носенко, Іван та Ромуальд Бодуен де Куртене, В. Бонч-Бруєвич, Х. Ботев, Ф. Буслаєв, І. Верхрацький, А. Веселовський, В. Винниченко, Марко Вовчок, Вацлав Ганка, Теодор Гартнер, М. Гоголь, брати Головацькі, Максим Горький, П. Грабовський, Є. Гребінка, Б. Грінченко, М. Грінченко, І. Гушалевич, М. Дашкевич, М. Драгоманов, К. Думитрашко, В. Дурдуківський, О. Духнович, С. Єфремов, П. Житецький, Юзеф Залеський, П. Карманський, І. Карпенко-Карий, Карл Каутський, Г. Квітка-Основ'яненко, О. Кістяківський, О. Кобилянська, О. Кониський, М. Коцюбинський, М. Кропивницький, А. Кримський, П. Куліш, О. Маковей, Карл Маркс, А. Метлинський, І. Могилянський, Ж.Б. Мольєр, І. Нечуй-Левицький, Д. Овсянко-Куликовський, О. Огоновський, М. Павлик, В. Пачовський, В. Перетц, Г. Плеханов, Е. По, А. Пушкін, О. Пчілка, А. Пипін, С. Руданський, М. Салтиков-Шчедрін, М. Сервантес, Г. Скворода, Ст. Смаль-Стоцький, І. Срезневський, М. Сумцов, Володислав і Данило Тячківські, М. Устиянович, О. Федькович, Н. Чернишевський, брати Шашкевичі, Т. Шевченко, В. Шекспір, В. Щурат, Ф. Енгельс, Ватрослав Ягича, М. Яцків та ін.

Привертають увагу такі раритетні книги як першовидання окремих творів Івана Франка; «Грамматика руського язика» (1849) Якова Головацького

(1254) та укладений ним же «Вінок русинам на обжинки» (Відень, 1846) (2043); переклад українською мовою «Святого письма Старого Завіту» (1903) П. Куліша, І. Нечуй-Левицького, І. Пулюя (2517); «Очерки старинной малорусской поэзии» (С.-Петербург, 1903) В. Перетца (2571) та багато інших.

Дарчі написи прикрашають книги, подаровані Франку Б. Грінченком, М. Драгомановим, С. Єфремовим, І. Карпенком-Карим, Б. Кістяківським, М. Коцюбинським, А. Кримським, В. Лукичем, В. Перетцем, А. Пипіном, М. Сумцовим та іншими вченими і письменниками.

6. Висновки

1. «Унікальний духовний скарб Івана Франка», як слушно назвав бібліотеку письменника і вченого М. Жулинський, відкриває перед допитливим читачем і дослідником неймовірні можливості для проведення глибоких наукових студій, цікавих спостережень, нових відкриттів, які зможуть збагатити не лише вітчизняну, а й світову наукову думку.

2. Науковий аналіз бібліотеки Івана Франка увиразнює рецептивні стратегії тексту, його феноменологічні аспекти, поширює інтертекстуальне тло.

3. У цій статті доведено перспективність і результативність подальшого вивчення творчої спадщини митця, його бібліотеки як скарбниці духовних знань людства, акумульованих різними народами упродовж багатьох століть.

Література

1. Білецький, О. Проблеми радянського франкознавства. Т. 2 [Текст]: збір. пр. / О. Білецький. – К.: Наукова думка, 1965.
2. Перетц, В. Н. Семинарий русской филологии [Текст] / В. Н. Перетц. – К., 1912. – 64 с.
3. Федорук, О. Бібліотека Івана Франка Науковий опис: У 4 т. – К.: [Критика], 2010. – 622 с. – Т. 1 [Текст] / О. Федорук // Український археографічний щорічник. – 2010. – Т. 18, № 15. – С. 656–660.
4. Франко, І. Мій Измагд. Т. 2 [Текст]: збір. тв. / І. Франко. – К.: Наук. думка, 1976. – С. 202.
5. Дольницький, А. Спомини про молодого Івана Франка. Іван Франко у спогадах сучасників [Текст] / А. Дольницький. – Львів, 1956. – 594 с.
6. Кобринський, Б. Дещо з моїх спогадів про Івана Франка. Іван Франко у спогадах сучасників. Т. 2 [Текст] / Б. Кобринський. – Львів, 1972. – 336 с.
7. Жулинський, М. Унікальний духовний скарб Івана Франка. Бібліотека Івана Франка. Т. 1 [Текст]: наук. опис / М. Жулинський. – К.: Критика, 2010. – С. 7–8.
8. Франко, І. Моя остання воля. Чернетка завіщання І. Франка. – Львів, 5. III. 1916 [Текст] / І. Франка. – Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. – Ф. № 3. – Од. зб. № 2428. – Чорн. рукопис. К. Бандрівського. – 2 арк.
9. Баран, С. З моїх споминів про Івана Франка [Текст] / С. Баран // Спогади про Івана Франка. – Львів: Каменяр, 1997. – С. 440–452.
10. Від упорядників. Бібліотека Івана Франка. Т. 1 [Текст]: наук. опис. – К.: Критика, 2010. – С. 31–34.

Дата надходження рукопису 20.06.2017

Гнатюк Мирослава Михайлівна, доктор філологічних наук, професор, кафедра історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, бул. Тараса Шевченка, 14, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: gnajuk-m@ukr.net